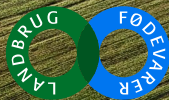

Ansvar, omstilling og et stærkt landbrugserhverv

– bliv klog på de lokale treparter

En historisk stor og vigtig opgave med lokal forankring

I november 2024 vedtog et bredt politisk flertal aftalen om Implementering af et Grønt Danmark, som vi i daglig tale kalder trepartsaftalen. En aftale med store ambitioner for klima, miljø og en fortsat stærk landbrugs- og fødevarerproduktion.

23 lokale treparter

Den grønne omstilling af det danske landbrug er en svær, men betydningsfuld opgave, som har været i gang de seneste mange år. Men med trepartsaftalen har vi nu, både som erhverv og samfund, rammer, midler og værktøjer til at løfte opgaven én gang for alle.

Nu skal ambitionerne gå fra aftalepapir til virkelighed.

En afgørende brik, der skal få det til at ske, er de 23 lokale treparter, der med trepartsaftalen er blevet nedsat. De dækker over lokale repræsentanter fra kommuner, Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening og Landbrug & Fødevarer. Sammen skal de finde løsningerne på at nå i mål med de store omlægningsplaner, som politikerne har vedtaget medtrepartsaftalen.

For os er det helt centralt, at det er kræfter i de lokale grønne treparter og ikke embedsmænd i København, der skal gøre ambitionerne til virkelighed. Sammen finder vi de bedste løsninger ude blandt dem, hvis jord det handler om. Baseret på lokal viden og godt landmandskab.

Landbrugets foreninger og landmænd har historisk stor erfaring med at løfte et stort lokalt ansvar. Sammen med de øvrige parter i de lokale treparter, skal vi løse klima- og miljøudfordringer, samtidig med, at vi fastholder og udvikler en stærk fødevarerproduktion lokalt og i hele Danmark, så vi også fremover både kan lave mad til danskerne og til eksport.

På de kommende sider kan du læse mere om det arbejde, der venter i de lokale treparter.

Søren Søndergaard

Formand for Landbrug & Fødevarer

Et erhverv i forandring – endnu engang

Verden er i forandring. Det samme er kravene- og forventningerne til landbruget. Det er ikke nyt for erhvervet at omstille sig. At tage bestik af vejr, vind og tidernes skiften har altid været et arbejds- vilkår for landmændene.

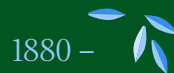
En del af stoltheden i dansk landbrug handler netop om at levere morgendagens løsninger. Det har mange generationer gjort før os – og med grøn trepart er vi godt i gang med at gøre det igen.

1864 –

Heden opdyrkes

Efter nederlaget i Den 2. Slesvigske Krig i 1864, hvor Danmark mistede mere end en fjerdedel af sit areal, blev det afgørende at skabe ny landbrugsjord som erstatning for det tabte. Anført at Hedeselskabet satte man fart på arbejdet med at afvande og dræne jord, og heden blev opdyrket. Det blev starten på en målrettet modernisering af dansk landbrug.

1880 –

Kornkrise og andelsbevægelse

Faldende kornpriser og global konkurrence pressede danske bønder. Svaret blev en omlægning til husdyrbrug og oprettelsen af andels- mejerier og -slagterier, som gjorde landbruget mere robust og konkurrencedygtigt.

1972

EF og det europæiske fødevarermarked

I store dele af Europa var der fødevarerangel og lav selvforsyning, men Danmark havde allerede en stærk og effektiv landbrugssektor. Med EF-aftalen i 1972 kunne dansk landbrug styrke eksporten, særligt til Europa, og investere i moderne produktion.

Trepartsaftalen ser dagens lys

I starten af 2024 satte flere parter, herunder regeringen, Landbrug & Fødevarer og Danmarks Naturfredningsforening, sig til forhandlingsbordet for at finde fælles løsninger på landbrugets grønne omstilling. I juni 2024 nåede parterne til enighed. Resultatet blev trepartsaftalen – en ambitiøs aftale, der skal forene en stærk fødevarereproduktion med lavere CO₂-udledning, et sundere vandmiljø og mere natur.

I november 2024 vedtog Folketinget en politisk rammeaftale, der understøtter trepartsaftalen i lovgivning og finansiering.

Treparten viser, at landbrug og natur ikke er hinandens modsætninger – men kan spille sammen. Den baner vej for løsninger, der virker lokalt og i praksis, og som landmændene er med til at føre ud i livet.

At få grøn trepart til gå fra politisk aftale til virkelighed bliver krævende, og det kommer til at kræve investeringer. Men fordi opgaven bliver løftet i fællesskab, er der grund til optimisme.

Det skal nok lykkes at:

- 1 sikre, at vi udvikler og bevarer en solid dansk fødevarereproduktion.
- 2 nedbringe udledning af klimagasser (CO₂e). Bl.a. ved at omlægge lavbundsjord og ved hjælp af ny viden og teknologi.
- 3 reducere udledning af næringsstoffer til vandmiljøet. (kvælstof, fosfor mm.).
- 4 øge biodiversitet og skabe mere plads til natur.

“Alt hvad vi gør for vandmiljøet, gør vi for fællesskabet – det er noget, vi alle har gavn af.”

Som økolog og landbrugsrepræsentant i treparten for Isefjord og Roskilde Fjord arbejder Yke Kloppenburg for at finde de mest effektive løsninger til at beskytte fjordene.

“Vi vil alle det samme – renere vandmiljø – men kan have lidt forskellige veje derhen.”

Hun understreger det store medansvar, landbrugets repræsentanter i de lokale treparter påtager sig: “De har både ansvaret for at finde de gode løsninger for fællesskabets skyld, men også ansvar for, hvordan det berører den enkelte landmand i området.”

Mange veje og midler til at nå målene

Trepartsaftalen indebærer, at der skal byttes rundt på en masse arealer. Der, hvor der er potentiale skal jorden måske fremover bruges til noget andet end fødevarer. For eksempel vådområder. Andre steder, hvor jorden er robust, skal vi fremover dyrke fødevarer mere intensivt og klimaeffektivt for at sikre en forsvarlig forsyning af fødevarer. Der er med andre ord en række forskellige virkemidler, der har forskellige effekter.

Vådområder

Vådområder skal sikre, at kvælstof og fosfor ikke når fjorde og vandløb. Det kræver, at vi giver landskabet tilbage til vandet ved at hæve vandstanden, afbryde dræn og lade jorden oversvømme. Projekterne er ofte store og komplekse og kræver samarbejde mellem mange lodsejere, landmænd, private grundejere og myndigheder. Det er derfor en svær opgave for myndighederne, der skal koordinere disse projekter.

Minivådområder

Minivådområder er små søer, som de enkelte landmænd selv kan søge om at etablere. Her renses drænvandet fra marken, før det løber ud i vandmiljøet. En løsning, hvor landbruget kan bidrage direkte og effektivt uden, at hele marken skal tages ud af drift. Med denne løsning er landmanden hurtigt i gang.

Lavbundsjord

Lavtliggende - og ofte fugtige - jorder gemmer på kulstof fra ophobede planterester. Når jorden bliver drænet med henblik på opdyrkning, kan kulstoffet komme i kontakt med ilt, og så frigives CO₂ til atmosfæren. I aftalen er der et mål om, at 70.000 hektar af denne type jord, som i dag bliver dyrket, skal omlægges til vådområder. Derudover yderligere 70.000 hektar i randområderne rundt om lavbundsjordene. Vandet vil fungere som et låg, der indkapsler kulstoffet i jorden.

Skovrejsning

Det er politisk besluttet, at der skal være langt mere skov i Danmark. Skoven skal placeres, så den ikke svækker fødevarereproduktionen eller forhindrer etablering af vådområder. Der skal plantes nye skove på 250.000 hektar.

Størstedelen bliver til produktionskov – altså skove, hvor træerne med tiden kan bruges til byggeri og møbler. Mens 80.000 hektar bliver til urørt skov, hvor naturen får lov at passe sig selv.

For lodsejerne kræver det fornuftige støtte- og erstatningsordninger at nå i mål, for der går mange år, før skove giver afkast.

¹ De 140.000 ha, udgøres af 70.000 ha kulstofrig jord og 70.000 ha randarealer

Økologi og de mindre landbrug

I dag fylder det økologiske landbrug cirka 300.000 hektar. I aftalen er der en ambition om at fordoble arealet frem mod 2030, så det til den tid vil være hver femte mark i Danmark, der bliver dyrket økologisk. Det kræver fokus på markeds- og afsætningsmuligheder.

Økologisk landbrug skal hjælpe Danmark med at nå sine mål for klima, miljø og natur. Derfor skal mulighederne for et mere direkte samspil mellem økologiske arealer og drikkevandsbeskyttelse samt økologiens bidrag til beskyttelse og genopretning af natur og biodiversitet skal belyses.

Endelig sikrer aftalen adgang til hurtig og nem godkendelse af klimatiltag og teknologier, der kan bruges på økologiske bedrifter.

De mindre landbrug

For mindre landbrug giver trepartsaftalen mulighed for at omlægge driften, f.eks. med naturpleje som hovedaktivitet. Det kan samtidig skabe nye livsgrundlag og øget bosætning i dele af landdistrikterne.

Det gode landmandskab vinder

Grøn trepart handler om at gøre flere ting på en gang og ikke mindst om, at vi skal have mindre bureaukrati og friere rammer for det gode landmandskab. Landmandens viden om sædskifter og jordtyper skal i spil frem for rigide regler og efterafgrødedatotyranteri.

Landbrug & Fødevarer har kæmpet for, at udvikling og fremtidssikring af landbruget ikke kun er noget politikerne snakker om, men også noget, der bliver leveret politisk på.

Der er bred anerkendelse af, at behovet for alle typer af fødevarer stiger ude i verden. Et nyt vækstteam, som regeringen har nedsat, har en meget klar opgave, der handler om at komme med forslag til udvikling inden for alle grene af landbruget. Det gælder både den animalske og den plantebaserede produktion. At der skal udarbejdes en vækstplan for fødevarerhvervet er også en del af trepartsaftalen, som Landbrug & Fødevarer har kæmpet hårdt for.

Fra nationale mål til lokal virkelighed

Det har været afgørende for Landbrug & Fødevarer, at arbejdet med at gøre planerne til virkelighed sker lokalt, så beslutningerne flyttes væk fra københavnske skriveborde og ud til de lokalsamfund, hvor det hele skal ske, og hvor den lokale viden er forankret.

Ude i landskabet er variationerne store og udfordringerne forskellige. Danmark er delt op i 23 områder, hvor de 23 lokale treparter skal skræddersy løsninger, der passer til netop deres område. Det var et ufravigeligt krav fra Landbrug & Fødevarer i forhandlingerne at få nationale klimamål, miljøindsatser og landbrugsdrift til at give mening lokalt.

Opgaven er at udpege de områder, hvor man mest effektivt kan mindske udledningen af CO₂ og kvælstof, skabe mere plads til naturen og samtidig tage hensyn til de landmænd, der har deres liv og virke på jorden, så vi bevarer og samtidig sikrer en stærk fødevarerproduktion.

“Det er ikke nemt, men jeg ser det lykkes. Vi skal nok nå vores mål på kvælstof og CO₂e, og samtidig udvikle vores fødevareproduktion.”

Claus Fenger er mælkeproducent og repræsentant for landbruget i den lokale trepart for Horsens Fjord. Her arbejder de på at finde de rette balancer i omlægningsplanen.

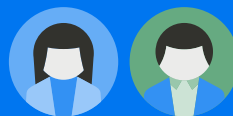
Blandt andet et lavbundsområde på 400 hektar, som berører 129 forskellige lodsejere. Selvom opgaven er svær, oplever han en stor vilje i både den lokale trepart og i landbruget generelt til at finde de løsninger, der gør, at vi kan komme i mål.

Danmark er inddelt i 23 lokale treparter

23 lokale treparter

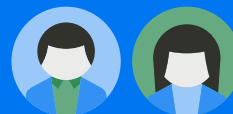
– hvorafter hver består af:

2
repræsentanter
fra landbruget

2
repræsentanter
fra Danmarks
Naturfredningsforening

2
repræsentanter
fra hver kommune i det område,
som den lokale trepart berører

1
repræsentant
fra Naturstyrelsen

Når ét areal løser flere udfordringer

Vi har kun den jord, vi har. Og det er ikke meget i et lille land som Danmark.

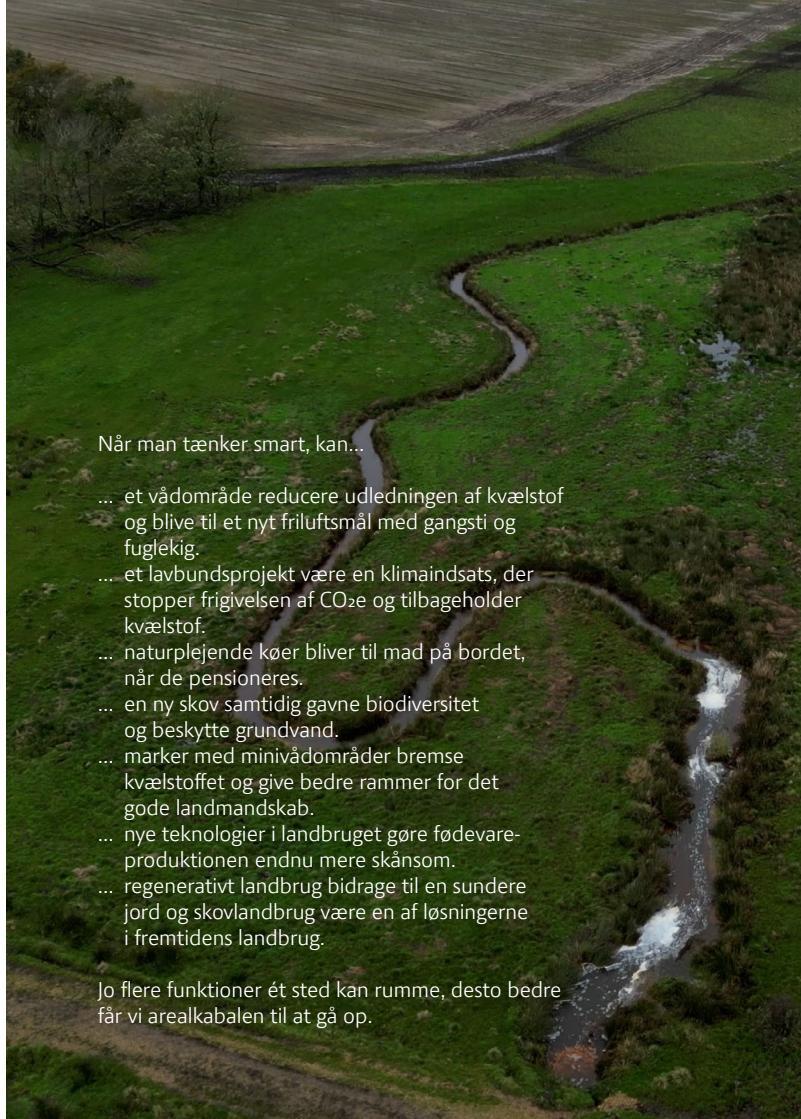
Behovene, udfordringerne og kravene er derimod talrige. Derfor må vi tænke i smarte løsninger, så vi kan få mest muligt ud af hver hektar. Tænk på det som en campingvogn, hvor alt skal kunne flere ting: Under sæderne bliver alt fra spil til dyner opbevaret, spisebordet bliver til en dobbeltseng om natten, og håndvasken bliver bordplade, når der ikke vaskes op.

Netop den tankegang har været altafgørende for Landbrug & Fødevarer i forhandlingerne: at vi bruger jorden til mere end én ting.

Når man tænker smart, kan...

- ... et vådområde reducere udledningen af kvælstof og blive til et nyt friluftsmål med gangsti og fuglekig.
- ... et lavbundsprojekt være en klimainsats, der stopper frigivelsen af CO₂e og tilbageholder kvælstof.
- ... naturplejende køer bliver til mad på bordet, når de pensioneres.
- ... en ny skov samtidig gavne biodiversitet og beskytte grundvand.
- ... marker med minivådområder bremse kvælstoffet og give bedre rammer for det gode landmandskab.
- ... nye teknologier i landbruget gøre fødevareproduktionen endnu mere skånsom.
- ... regenerativt landbrug bidrage til en sundere jord og skovlandbrug være en af løsningerne i fremtidens landbrug.

Jo flere funktioner ét sted kan rumme, desto bedre får vi arealkabalen til at gå op.

Fra plan til handling – udvalgte milepæle i Trepartsaftalen frem mod 2045.

2025

Inden årets udgang skal de lokale treparter have udarbejdet en arealplan for deres område.

23 lokale treparter

2027

Markreguleringen bliver lempet i de områder, som er i mål med de vedtagne reduktioner. Det giver plads til produktion og det gode landmandskab.

2028

40 DKK CO₂e-afgift per ton på lavbundsjord, for dem, der afviser at indgå i et lavbundsprojekt.

2030

CO₂e-afgift på grise og kvæg træder i kraft. Satsen starter på 300 DKK pr. ton CO₂-e i 2030 og stiger lineært op til 750 DKK per ton CO₂e frem mod 2035.

Projekterne til udtagning af lavbundsjord skal være igangsat.

2032

Genbesøg af elementer i trepartsaftalen herunder bl.a. med fokus på evaluering af CO₂e-afgiften og kvælstofindsatsbehovet.

2045

Regeringen har en målsætning om, at Danmark skal være klimaneutralt.

250.000 ha skovrejsning skal være afsluttet.

Landbrugets trepartsparlør

— med trepartsaftalen og arbejdet i de lokale treparter følger mange begreber. Her er nogle af dem, der er gode at kende.

Aftalerne i grøn trepart

Der er to aftaler. En mellem parterne fra juni 2024. Og en politisk på Christiansborg, som bygger ovenpå, fra november 2024.

Lokale treparter

I 23 lokale treparter sidder repræsentanter fra landbrugets foreninger, Danmarks Naturfredningsforening, kommuner og andre parter og laver planer for arealomlægningen.

Arealomlægning

Hvordan vi bruger samme hektar til flere formål, så vi opnår gevinster for både klima, miljø og landbrugsdrift.

MARS

I it-systemet MARS kan parterne se alle relevante kort og data for arbejdet mht. udledninger, potentialer for vådområder og minivådområder og meget mere.

Robust jord

På den gode landbrugsjord skal vi udvikle og styrke produktionen af danske fødevarer. Reguleringen skal mindskes betydeligt og det gode landmandskab sættes fri, når arealomlægningerne er i mål.

Vandmiljø og vandplaner

Med arealomlægninger og kollektive virkemidler som fx minivådområder skal udledning af næringsstoffer begrænses, så vandmiljøet bedres. Målene er fastsat i vandplaner.

CO₂e-afgift

Fra 2030 og frem indføres gradvist en CO₂e-afgift på grise og kvæg. Midlerne går tilbage til landbruget til investeringer i grønne løsninger. I afgiften er der indbygget et bundfradrag på 60 %, lige som der er mulighed for at investere i klimavirkemidler. Begge dele kan hjælpe landbrugeren med at reducere eller undgå afgiftsbetaling.

Landbrug & Fødevarer
Vesterbrogade 4A, 4. sal
1620 København

T +45 3339 4000

E info@lf.dk

W www.lf.dk

1. udgave, juni 2025

